

Войтович Т. В., здобувач

Науковий керівник: Ткачук Н. В.,

к.е.н., старший викладач кафедри фінансів,

Волинський національний університет імені Лесі Українки

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Для того щоб надати об'єктивну оцінку ефективності роботи підприємства, недостатньо знати абсолютну величину отриманого прибутку. Крім цього, необхідно володіти інформацією щодо його прибутковості, тобто варто аналізувати відносні показники ефективності діяльності. Тому доцільно проводити на підприємстві оцінку рентабельності його роботи. Рентабельність – це відносний показник ефективності діяльності суб'єктів господарювання, який відображає відношення отриманого ефекту з наявними або використаними ресурсами. Показники рентабельності характеризують здатність понесених витрат окупитися, що є основою подальшої діяльності підприємства.

Основними завданнями аналізу рентабельності є: оцінка ефективності діяльності підприємства на поточний момент; виявлення змін рентабельності протягом певного періоду; визначення впливу факторів на зміну рентабельності; визначення резервів зростання рентабельності.

Існує багато показників рентабельності, які з різних позицій характеризують прибутковість діяльності підприємств. До основних показників рентабельності належать: рентабельність продукції; рентабельність продаж; рентабельність активів; рентабельність поточних активів; рентабельність інвестицій; рентабельність власного акціонерного капіталу.

Показники рентабельності є важливими характеристиками факторного середовища формування прибутку підприємств, тому вони є обов'язковими елементами порівняльного аналізу та оцінки фінансового стану підприємства.

При проведенні аналізу рентабельності власного капіталу розглядаються

в основному три- або п'яти факторні мультиплікативні моделі. Згідно першого варіанту рентабельність власного капіталу ($P_{вк}$) визначається за формулою: $P_{вк} = Ч_{п}/Ч_{д} * Ч_{д}/А * А/В_{к}$, де $Ч_{п}$ - чистий прибуток; $Ч_{д}$ - чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг); $А$ - активи; $В_{к}$ - власний капітал. Тобто, оцінюючи зміни рентабельності продукції, ресурсовіддачі і структури капіталу, досліджується вплив ефективності діяльності підприємства в операційній, інвестиційній і фінансовій діяльності на рівень синтетичного показника. П'ятифакторна модель для визначення впливу чинників на рентабельність власного капіталу має вигляд: $P_{вк} = Ч_{п}/Ч_{д} * А/В_{к} * ПП/А * ПА/ПП * Ч_{д}/ПА$, де $ПА$, $ПП$ - відповідно поточні активи та пасиви за даними балансу підприємства [1, с. 130].

На думку Є. В. Афанасьєва, рентабельність власного капіталу доцільно представити чотирьохфакторною моделлю: $P_{вк} = ОА/В_{к} * КЗ/ОА * ДР/КЗ * ЧП/ДР$, де $ОА$ - оборотні активи підприємства; $КЗ$ - кредиторська заборгованість підприємства; $ДР$ - дохід (виручка) від реалізації продукції.

Значення запропонованої моделі оцінки рентабельності власного капіталу полягає у тому, що вона містить у своїй структурі усі складові ресурсів підприємства і максимальний рівень значення інтегрального показника може бути досягнутий на підставі раціональної організації діяльності підприємства [2, с. 47].

Отже, значення рентабельності полягає у такому [3, с. 54]: цей показник є одним із основних критеріїв щодо оцінки ефективності діяльності підприємства; зростання рентабельності сприяє досягненню стратегії будь-якого підприємства в ринковій економіці; рентабельність є результативним та якісним показником у діяльності підприємства; підвищення рентабельності підприємства впливає на стабілізацію фінансової стійкості підприємств; зростання рентабельності підприємства забезпечує отримання конкурентних переваг; рентабельність важлива для власників підприємства, адже впливає на його вартість і на ціну акцій; рівень рентабельності цікавить кредиторів і позичальників коштів з погляду реальності одержання відсотків по

зобов'язаннях, зниження ризику неповернення позичкових коштів, платоспроможності підприємства; динаміка рентабельності підприємства вивчається податковими службами, фондовими біржами, міністерствами; показник рентабельності характеризує привабливість бізнесу у певній сфері для підприємців.

Підсумовуючи вищевикладене, можна стверджувати, що існуючі методики аналізу рентабельності діяльності підприємства є досить ефективними та надають можливість отримати інформацію про ефективність діяльності підприємства та підвищити дієвість аналізу, проте їх вдосконалення лише покращить рівень оцінки рентабельності діяльності підприємства.

Література

1. Зятковський І. В. Оцінка ефективності власності в умовах трансформаційної економіки. *Фінанси України*. 2006. № 6. С. 129-142.

2. Афанасьєв Є. В. Моделювання фінансового ризику багатоцільових рішень в управлінні прибутковістю промислового підприємства. *Фінанси України*. 2006. № 3. С. 46-55.

3. Поліщук Н. В. Результативність діяльності суб'єктів господарювання: сутність, оцінка, основи регулювання : монографія. Київ : Київський національний торговельно-економічний університет, 2005. 252 с.